

økonomisk støtte til skjøtsel av arten. Forsøk på utplantning ved andre, ikke-regulerte, sjøer i Røros har vært mislykket. Enkelte vil nok være skeptisk til at en griper inn og hjelper en art som er i ferd med å dø ut, fordi dette er en naturlig prosess. I dette tilfellet er det imidlertid et menneskelig inngrep – reguleringen av Aursunden – som har ødelagt livsmiljøet til sibirstjerna, og da er det vår plikt å forsøke å redde den.

Mysteriet med sibirstjerna

Vitenskapen er nokså uforstående til hvorfor sibirstjerna vokser ved Aursunden, langt borte fra nærmeste voksested. Det faktum at sibirstjerna vokser på grus, kan imidlertid være nøkkelen til mysteriet. Etter istida var det mye mer morener og grusører enn nå. Dermed kan sibirstjerna ha vært mer vanlig. Likevel vil det nok forbli en gåte hvorfor den har forsvunnet så fullstendig mellom Aursunden og Kola-halvøya.

Plantefeltet til Jorunn Sakrisvoll oppe ved Sakrisvollen.

Adkomst og besøk i området

Sakrisodden plantefredningsområde ligger ved bredden av Aursunden ca. 2,2 mil nord-øst for Røros. Fylkesvei 561 går forbi området. Gården Sakrisvoll, der Jorunn Sakrisvoll bor, ligger like ved fredningsområdet. Jorunn, som er engasjert som oppsyn, tar gjerne med folk som vil ta en titt ut i området. Si gjerne fra på forhånd.

Dersom du vil oppleve sibirstjerna i blomst, bør du besøke området på ettersommeren. Vanligvis blomstrer planten, som nevnt, fra midten av juli til midten av august. I år med kalde og sene somre kan blomstringen vare til litt ut i september.

Sibirstjerna, som kanskje er Norges mest sjeldne plante, er virkelig en kuriositet i den norske floraen det er verdt å få med seg.

Fredningsbestemmelser

Før du besøker Sakrisodden plantefredningsområde, bør du merke deg følgende utdrag av fredningsbestemmelsene:

- Vegetasjonen, også busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.
- Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra fredningsområdet. Forbudet gjelder også døde busker og trær.
- Den som ferdes i området, plikter å opptre med særlig aktsomhet for å unngå å skade eksemplarer av sibirstjernene.
- Tekniske inngrep som forringer naturmiljøet, er forbudt.

Fredningsbestemmelse tillater:

- Sanking av bær og sopp.

For ytterligere informasjon, kontakt:

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Statens Hus, 7468 Trondheim. Tlf.: 73 19 90 00. www.fylkesmannen.no

Forvaltningsmyndighet: Røros kommune, Bergmannsgata 19, 7374 Røros. Tlf.: 72 41 94 00. www.roros.kommune.no

Oppsyn:

Jorunn Sakrisvoll, 7482 Glåmos. Tlf.: 72 41 47 25.

Statens Naturoppsyn, Postboks 50, 2443 Drevsjø. Tlf., kontor: 62 45 88 96, mobil: 913 12 551. www.dirnat.no

Sakrisodden nature reserve
with protection of plants

This folder contains a description of the rare plant species **Siberian Aster** and its habitat on the north bank of the lake Aursunden.

The Siberian Aster belongs to the genus *Aster* and has a circumpolar distribution on the northern hemisphere. However the habitat described here lies substantially outside the species regular distribution area. The closest habitat is found on the Kola peninsula in Russia.

It was already known in 1874 that a species of the genus *Aster* was growing at Sakrisodden, but nobody realized how rare it was. The botanist Thekla Resvoll identified the species as Siberian Aster (*Aster sibiricus*) in 1897.

Due to hydroelectric and other works in 1922 causing change in the water level and drifting ice, the population steadily declined. In 1975 only four specimens remained – none of which blossomed – and the Siberian Aster was close to extinction in Western Europe. After that systematic work has been done to rescue the plant, and as a consequence the population has increased to 800 specimens in 1988.

Please note that the area is protected and restrictions apply:

- Removal of plants and plant fragments is prohibited
- Special care must be taken by visitors not to disturb or destroy specimens of the Siberian Aster

The area is demarcated on the map by heavy green line.

Further information can be obtained from the The County Governor of Sør-Trøndelag, Environmental Department (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag).

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2010.
Utforming: Trond Haugskott.
Foto.: Brit-Agnes Buvarp

SAKRISODDEN plantefredningsområde

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG
RØROS KOMMUNE

Sakrisodden plantefredningsområde

Et strandområde ved Sakrisvoll på nordsiden av innsjøen Aursunden i Røros kommune ble fredet som plantefredningsområde ved kongelig resolusjon den 2. oktober 1981. Verneområdet har et areal på ca. 3,5 dekar. Samtidig ble plantearten sibirstjerne (*Aster sibiricus*) fredet i hele Norge.

Formålet ved opprettelsen av Sakrisodden plantefredningsområde er å verne sibirstjernas eneste kjente naturlige voksested i Vest-Europa.

Sibirstjerna

Sibirstjerna tilhører slekta *Aster*, den er lavtvoksende og blomstrer med store fiolette blomster. Formeringen foregår både gjennom plantens kraftige jordstengler og ved frøsetting. Den blomstrer i Norge vanligvis i tidsrommet mellom midten av juli og midten av august. Sibirstjerna, som er en pionérplante, vokser i karrig grus – først og fremst fordi den er lite konkurransedyktig overfor andre planter. Det nærmeste voksestedet for arten er på Kola-halvøya i Russland.

Sibirstjerna er valgt som kommuneblomst for Røros kommune.

Historie

Allerede i 1874 var det kjent at det vokste en planteart av slekta *Aster* ved Aursunden, men den gang var en ikke oppmerksom på hvor sjelden planten var. *Aster*-planten ved Aursunden ble artsbestemt til sibirstjerne (*Aster sibiricus*) på

Sibirstjerne på Sakrisodden.

Sakrisodden ligger ca. 22 km nord for Røros på nordsiden av Aursunden.

gårdene Tamnes og Sakrisvoll i 1897 av botanikeren Thekla Resvoll.

Planten ble funnet i grusblandet sand på selve stranda, og den vokste i et samfunn bestående av setermjelt, fjelltistel, teiebær, engfiol, gullris, svarttopp og fjellsyre. Planten gikk forholdsvis sjelden så langt inn på stranda at den nådde opp under vierbuskene. Den vokste i hovedsak lenger nede og syntes å være mostandsdyktig mot oversvømmelse.

Sibirstjerna ble første gang fredet i 1915, den gang mot ”indsamling og ødelæggelse” på eiendommene Sakrisvoll og Tamnes. I forbindelse med at Aursunden ble regulert, ble denne fredningen opphevet allerede i 1921. Ny fredning kom året etter. Denne fredningen ble i 1981 opphevet og erstattet av nåværende fredning.

Etter reguleringen av Aursunden i 1923, ble sibirstjernas livsmiljø drastisk forandret, og bestanden gikk kraftig tilbake. På anmodning fra postfullmektig Carl Olsen flyttet Bersvend O. Sakrisvoll plantene lenger opp fra strandkanten, for om mulig å redde dem fra å forsvinne. Men sibirstjernene på det nye voksestedet forsvant med tid og stunder helt. Heldigvis var det en liten bestand lenger nord på Sakrisodden, og det er denne som eksisterer i dag.

Sibirstjerna blir reddet

I 1975 var det bare fire skrinne sibirstjerner igjen, og ingen av dem blomstret. De fire sibirstjernene vokste tett inntil hverandre – sannsynligvis var de skudd fra én og samme rot. Jorunn Sakrisvoll besluttet på eget initiativ å gjøre nytt forsøk på å redde plantearten. Våren 1976 grov hun opp feltet der sibirstjernene vokste – for at sanden skulle bli løsere og dermed lettere gjennomtrengelig for

Steinlagte felter med sibirstjerne i verneområdet ved Aursunden.

Kjente funnsteder for sibirstjerne.

jordstenglene, som er så viktige for at planten skal spre seg. Hun tilførte dessuten litt stueplante-gjødsel et par ganger i uka og vannet plantene når det var tørt. Det viste seg at arbeidet ga den ønskede virkning – bestanden økte langsomt.

I de påfølgende år har hun drevet en omfattende skjøtsel av både sibirstjerna og dens voksested, bl.a. gjennom frøinnsamling og gjødsling. Hver vår ble noen planter fra feltet tatt opp og satt i potter slik at de fikk en ekstra god start. Etter hvert som bestanden tok seg opp, ble hele feltet flyttet lenger opp på stranda, der plantene er mer beskyttet mot isgang og svingninger i vannstanden. Vegetasjon som kan true sibirstjerna, blir holdt nede slik at denne ikke skal bli utkonkurrert. Fra 1975 til 1988 vokste antall sibirstjerner fra 4 til om lag 750! I dag er det godt over 1000 sibirstjerner i området.

Takket være en enkelt ildsjel, har denne arten blitt tatt vare på, tross innsjøreguleringer og oppdyrking, og Jorunn Sakrisvoll ble i 1984 tildelt Statens Naturvernråds hedersrose for sitt arbeid med å redde sibirstjerna.

Et større prosjekt for erosjonssikring på de mest utsatte stedene ble utført i 1999, men området ved Sakrisvoll ble ikke sikret da. Området var imidlertid blitt påført skader grunnet reguleringen og plantene måtte flyttes lenger opp på strandkanten. Det ble i 2007 laga ei grøft utenfor plantene som er plantet ut for å sikre de ved normale vannstands nivåer i Aursunden.

Sibirstjerna er fullstendig avhengig av intensiv skjøtsel for ikke å forsvinne, og Fylkesmannen bidrar med